

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik

Postbus 2235

6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Rob Heckers	Voorzitter	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>
Ger Beckers	Secretaris	043-3670 857	<i>pghbeckers@telfort.nl</i>
Rik Bastiaens	Leden administrator	00-3212-210 639	<i>rik.bastiaens@pandora.be</i>
Peter Jennekens	Beheerder doc.centrum	043-364 84 89	<i>p.e.jennekens@home.nl</i>

SOK-adres secretariaat:

Moesdaal 65, 6228 HX Maastricht. Telefoon: 043 367 08 57. E-mail: pghbeckers@telfort.nl

---

E-mail SOK:

sok@nhgl.nl

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". www.subbrit.org.uk

---

Bestuur Stichting ir. D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>j.orbons@xs4all.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Secretaris	043 - 344 07 41	<i>w.schoenmakers@nutsonline.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Penningmeester	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Richard Ramakers	Bestuurslid	043 - 407 19 64	

Stichting ir. D.C. van Schaik:

www.vanschaikstichting.nl

Technische Commissie Stichting ir D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Mgr. Soudantstraat 5, 6226 GC Maastricht. Telefoon: 06-557 78 846

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, telefoon: 00 - 3212-454 059

E-mail: tbreuls@skynet.be

Redactie SOK-Info: Voorlopig Adres!

Rob Heckers, Mariabastion 22, 6217 NC Maastricht, Telefoon: 043 - 343 81 71

E-mail: robmac@planet.nl

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is.

De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Man en vrouw voor onbekende ingang van de Sint Pietersberg.

Nieuwe leden en adreswijzigingen

Nieuw SOK Lid

P.E.C.M. Stevenhaagen
Loverixplein 2B
6262 NW Banholt
Tel.: 043-4573218
GSM: 06-29542307

Adreswijzigingen

Alfons van Impelen
Rue Collinet 30
4600 Petit Lanaye, Visé
België

VMMG Laheije
Grachtstraat 76
6305AP Schin op Geul.

E-mailadreswijziging

Ger Beckers: pghbeckers@telfort.nl

Programma Ledenavond 14 maart

Buiten de gebruikelijke bestuurlijke mededelingen van het SOK- en het Van Schaik-bestuur zal het voorlopige programma van de ledenavond bestaan uit de volgende onderdelen:

Miets Morreau-Magnee, bekend van de Stichting Oud Sint Pieter, heeft in deze SOK-Info een artikel geschreven over Greetje Blanckers. Uiteraard heeft ze nog veel meer te vertellen over Greetje en haar grotwoning.

René Peels en Huub Ritzen hebben enkele opmerkelijke opschriften opgespoord en willen hier graag iets meer over vertellen. Zij doen dit dan ook en geven hun presentatie de titel: "Als muren konden spreken."

Uiteraard is er ook weer tijd ingeruimd voor het informele gedeelte.

Rob Heckers

Verslag ledenavond

Na de gebruikelijke mededelingen van de voorzitter, was het woord aan Joep Orbons, de voorzitter van de ir. D.C. van Schaik stichting. Joep bracht ons op de hoogte van de recente ontwikkelingen met betrekking tot de mijnbouwwet. Een delegatie bestaande uit onder andere de SOK, Van Schaikstichting en de Stichting het Limburgs Landschap zijn op gesprek geweest bij het ministerie van Economische Zaken in Den Haag. Hier hebben we onze bezwaren en wensen met betrekking tot de nieuwe mijnbouwwet kenbaar gemaakt. We hadden het idee dat er goed naar ons is geluisterd en enkele zaken zijn opgepikt door de beleidsmakers. Er is dus een goede hoop dat het allemaal weer goed komt. Verder kon Joep medelen dat er een bestuurswisseling binnen de van Schaikstichting had plaatsgevonden.

Na Joep was de beurt aan John van Schaik, namens de stichting die het 3e Internationale Symposium Archeologische Mijnbouwgeschiedenis organiseert. John vertelde over de locatie, het programma en de deelnemers. Leden konden zich ter plaatse inschrijven.

Hierna was het tijd voor één van de twee hoofdtitels van de avond, de presentatie van Rudi Dortangs over machinale blokwinning in onderaardse groeven. Tijdens zijn presentatie liet hij verschillende locaties en mogelijkheden van machinaal blokbreken zien en natuurlijk kwamen ook de bijbehorende machines uitgebreid aan bod. Rudi heeft zijn onderzoek nog niet helemaal afgerond en zit nog met een aantal niet beantwoorde vragen. Enkele zaken konden door het aanwezige publiek echter meteen worden opgelost en er werden enkele waardevolle tips gegeven, waardoor hij meteen een stuk verder kwam met zijn nog lopende onderzoek.

Hieruit blijkt maar weer dat het zelfs de moeite waard kan zijn om met een niet afgerond onderzoek naar buiten te komen.

Na een korte pauze was het tweede hoofdtitel van de avond aan de beurt. Dit werd gepresenteerd door de gastspreker van de avond, Joern Kling. Joern, afkomstig uit Duitsland, hield een presentatie over de Duitse groeven in de oost Eifel. Het begin van ontginning van deze groeven ging terug tot de 16e eeuw. In deze groeven werden hoofdzakelijk stenen voor het vervaardigen van molenstenen gewonnen. De presentatie ging vergezeld van zéér indrukwekkende beelden van deze groeven. Sommigen uit archieven, sommige door Joern zelf gemaakt. Deze presentatie werd overigens in de Duitse gehouden, wat voor de meeste van de aanwezigen geen probleem was. Uiteraard ging Joern na afloop in op de vele vragen.

Uiteraard was er na het slotwoord van de voorzitter tijd ingeruimd voor het informele gedeelte in het museum café.

De redactie

SOK-info redactie vraagt (nog steeds) om hulp

Zoals u kon lezen in de vorige SOK-info is de redactie nog steeds op zoek naar versterking van het redactieteam. Bij voorkeur een hoofdredacteur. Ook is de redactie altijd op zoek naar artikelen, kort of lang. Alles is welkom. De afgelopen weken is tweemaal de vraag binnen gekomen of het mogelijk was om een oproep te plaatsen. Uiteraard is dit mogelijk. De SOK-

info is mede bedoeld voor zaken als oproepen en dergelijke. Het is immers het blad voor en door de leden! Loopt u rond met een vraag en weet u het antwoord niet? Bent u al lang opzoek naar een boek, afbeelding of artikel? Schroom niet om uw vraag bij de SOK-info redactie voor te leggen. Mocht u niet zo'n schrijver zijn is dat ook geen probleem. De redactie helpt u graag om er een leesbaar artikel(tje) van te maken.

Een ander probleem, waar de redactie regelmatig mee kampt, is het gebrek aan beeldmateriaal. Een voorbeeld: begin december 2007 heeft de SOK haar dertigjarig bestaan gevierd met een feest. Meerdere leden hebben die avond foto's gemaakt. Toch moest in de vorige SOK-info het verslag over dit feest verschijnen zonder afbeeldingen. Het was zo veel leuker geweest als er een of meerdere foto's bij geplaatst hadden kunnen worden. Laten we eerlijk zijn, een artikel mét afbeeldingen leest een stuk prettiger.

Ook zou het een goed idee zijn als u uw beeldmateriaal op een schijfje zet en aanbied aan het documentatiecentrum. Ik denk hierbij bijvoorbeeld aan de vele activiteiten, die in het verleden in en rond de van Schaikgroeven plaatvonden of de dwaaldagen in de Lacroixberg. Het is beslist leuk om over een aantal jaren eens te kijken wie wie was en hoe hij (of zij?) er toen uitzag.

Duik eens in uw fotoarchief en zet de activiteiten eens op een schijfje en bied dit aan het documentatiecentrum aan.

De SOK-info redactie

SOK-website

Graag wil ik jullie informeren over de SOK-Website. Ik ga in de loop van tijd een aantal zaken aan de website toevoegen om deze aantrekkelijker en actueler te maken.

Ik wil onder het menu-item onderzoek "Lopende Onderzoeken" plaatsen. De bedoeling is dat SOK-Leden hier een tekst kunnen plaatsen (evt. ondersteunt met foto's) waar ze berichten over het onderzoek, waar ze mee bezig zijn.

Zowel Sok-leden als niet-leden weten dan met welk onderzoek je mee bezig bent en kunnen je eventueel een tip geven over het onderwerp (literatuur, afbeeldingen, soortgelijke onderzoeken, namen of data, enz.), of je verwijzen naar archieven, privécollecties of wat dan ook, dat verband houdt met je onderzoek.

Je tekst op de web-site kan veelzijdig zijn. Je kunt een mening vragen aan andere berglopers, een oproep plaatsen of gewoon een tekst die interessant/amusant is om te lezen.

De website wordt hierdoor veelzijdiger en er wordt meer aandacht besteed aan onderzoek. Het "er moeten meer foto's op de website" probleem wordt ingevuld door foto's bij de tekst te plaatsen.

Ook oproepen zoals die in de SOK-Info geplaatst worden zijn welkom. Je kunt over deze oproep contact opnemen met de webmaster van de Sok-website Kevin Amendt. kevinamendt@gmail.com

Kevin Amendt

Een herinnering aan Ad Lagas

Op 10 april 2004 overleed SOK-lid Ad Lagas. Het nu volgende interview dateert van enkele maanden daarvoor. Ad wist toen reeds dat hij nog maar heel kort te leven had, was al afscheid van iedereen aan het nemen en keek de naderende dood met een bewonderenswaardige gemoedsrust recht in de ogen. Ik had dit interview al vlak na zijn heengaan kunnen publiceren, maar er verscheen toen een in memoriam in de SOK-Info, waar een deel van de verhalen uit het interview al zijdelings in voorkwam. Verder was het oorspronkelijk de bedoeling dat het interview deel uit zou maken van een grotere publicatie, maar die zal er waarschijnlijk nooit komen. (Zie verderop.) Ik besloot dus om het interview te bewaren en meende dat ik Ad des te meer eer zou bewijzen, wanneer ik het pas na een aantal jaren zou publiceren. Want ook nu, na vier jaar, leeft Ad voort in mijn herinneringen. En ik durf er zonder meer van uit te gaan, dat dit geldt voor alle SOK-leden die hem gekend hebben...

Ik leerde Ad in 1995 kennen tijdens het internationale SOK-symposium. Het was geen aangename kennismaking, want we hadden al meteen een hooglopende discussie of een bepaalde, op dat moment al afgegraven gang in de Wilde Berg toegang had gegeven tot een begaanbaar instortingsgebied of daarentegen doodliep. Tijdens de woordenwisseling sprak Ad mij steeds spottend aan met “Meneer Leunissen”. Later ontstond er tussen ons een betere verstandhouding en dat kwam waarschijnlijk mede doordat ik me inmiddels had gemanifesteerd als redacteur van de SOK-Info en enkele artikelen had gepubliceerd in de SOK-Medelingen. Meneer Leunissen was dus niet alleen maar een vervelende betweter, maar bleek ook net zo veel hart voor de berg en de SOK te hebben als hij. Vooral over mijn “SOK-Silhouet” was hij zeer te spreken; niet zozeer om de uitkomsten van de enquête, maar omdat ik in die extra editie van de SOK-Info ook een poging had gedaan om het fenomeen “berglopen” te onderzoeken en te beschrijven. Hierdoor geïnspireerd kwam Ad op het idee om een sociaal-psycholoog een profiel van “de bergloper” te laten opstellen. Ad wilde daartoe een vijftiental oudere berglopers interviewen en de psycholoog zou dan vervolgens uit de aldus verkregen gegevens een soort “grootste gemene deler” destilleren.

Ad had al vijf groeve-nestors geïnterviewd, toen hij vernam dat hij nog maar zeer kort te leven had. Hij zou het onderzoek dus niet kunnen voltooien en vroeg daarom aan mij of ik de bandjes met de interviews wilde hebben. De voorwaarde was, dat ik ze zou gebruiken voor ongeveer hetzelfde doel als hij voor ogen had gehad. Ik verzocht Ad toen ook meteen, of ik hem mocht interviewen; op die manier had ik er alvast weer een bandje bij, maar het belangrijkste was natuurlijk dat Ad zijn verhaal zou worden “vereeuwigd” in mijn onderzoeksverslag. Helaas bleek pas later dat de bandjes die Ad had opgenomen van een dermate slechte kwaliteit waren, dat er zelfs met allerlei boosters en filters bijna niets te verstaan is van de interviews; het materiaal is dus totaal onbruikbaar en ik heb het hele project voorlopig maar in de diepvries gestopt. Toch is het van groot belang dat de verhalen van de oudere generaties (en vooral die van de hoogbejaarde) berglopers onverwijld opgetekend worden. Ze zijn niet alleen heel erg leuk, maar hebben inmiddels ook cultuurhistorische waarde, aangezien er iets cruciaals veranderd is aan het berglopen. Maar daar zal Ad zo meteen nog iets over zeggen.....

Na een flinke slok uit een grote bruine medicijnfles te hebben genomen, nam Ad plaats in een gemakkelijke fauteuil en met zijn voeten op een taboeretje en zijn rechterhand half onder zijn

broekriem geschoven, begon hij, glimlachend genietend van zijn mooie herinneringen, te vertellen:

Op Sint-Pieter ging ongeveer de helft van de jongens de berg in als ze zo'n jaar of zeven waren. Ze liepen dan meestal mee met wat oudere knapen. In mijn tijd was het illegaal betreden van de groeven van de Sint-Pietersberg niet zonder risico, omdat de Bergmènnèkes er vaak patrouilleerden. Vooral een zekere Hertogs was gevreesd, omdat hij steeds vergezeld was van een grote hond, die loslopend op jacht was naar illegaal in de berg rondzwalkende gamins. Als Hertogs je te pakken kreeg, was je nog niet jarig; hij leverde je zonder pardon uit aan de politie. Een van de eerste keren dat ik de berg in ging, was met een stel oudere jongens die ik niet goed kende. Het groene poortje aan de Ganzendries stond toen nog open, maar een stukje verderop moest je over een gesloten hek klimmen, wat nogal een toer was voor kleine jongens zoals ik. Enfin, ik was net heelhuids aan de andere kant gekomen, toen een grapjas riep; "wegwezen, daar komt Hertogs!". Ik plaste van de schrik in mijn broek en ben daarna minstens vijf jaar niet meer in de berg geweest!

De jongens van Sint-Pieter gingen berglopen in kleine groepjes, die zich per straat vormden. Ik hoorde bij de groep van de Observantenweg. Ik had één vaste maat (G.J. Beijer) en verder wisselde de samenstelling van de groep nogal. We leerden ons zelf de weg door iedere keer een beetje verder de berg in te gaan en dan weer buiten zien te komen. Soms liepen we een stukje mee met jongens die de weg wisten, maar dan moest je goed opletten dat je daardoor niet te ver afdwaalde van de routes die je al kende. Je werd namelijk lang niet altijd naar de uitgang gebracht door die onberekenbare knapen! Het was echt een heerlijk avontuurlijke tijd, vol spanning en geheimzinnigheid. We gingen vaak naar binnen bij Slavante, achter de ENCI-pijpen, en dan langs de champignonkwekerij van Pluymakers naar het Zonnebergstelsel. Omdat we liever niet vlak langs die kwekerij liepen, begonnen we een doorgang te graven door het met ENCI-pap opgespoten gebied. Ik ben één keer in mijn eentje gaan graven en heb toen meer dan een uur vastgezet tussen plafond en vloer, omdat ik de weg niet kon terugvinden in de krappe, deels door grote bobbelige versperde loopgraaf. Paniek dus! Pas nadat ik wat rustiger was geworden, slaagde ik erin om me uit die nauwe pijp te bevrijden. Ik had er één ding van geleerd; nooit alleen de berg in! Pas veel later werd de doorgang door anderen voltooid en bekend als "het gat van Emanuel.

We liepen aanvankelijk op het kaartje uit de "Dunne Van Schaik", maar op een gegeven moment kwamen we - op hier niet nader te noemen wijze - aan twee kaarten (1 m. x 1 m.) van de ENCI: stelsel Zonneberg en stelsel Noord. We hadden dus helaas nog geen plattegrond van Slavante, totdat er in Panorama een artikel verscheen, met daarbij een grote kaart, waarop ook dat stelsel stond afgebeeld. Later verwierven we ook -weer op niet nader te noemen wijze- een ENCI-kaart van Slavante. We bezaten nu dus drie kaarten en wilden daar voor het overzicht één van maken. Het reeds afgegraven deel Slavante zouden we weglaten. We bevestigden de drie plattegronden nauwkeurig aansluitend aan elkaar op een pingpongtafel en trokken het geheel vervolgens zeer secuur over op een doorzichtig vel van 1 m. x 2 m.. We zijn daar met drie man ruim drie maanden mee zoet geweest! Toen de kaart af was, lieten we ze kopiëren en verkochten de kopieën voor een tientje per stuk; iedereen blij! Later beweerden diverse smiechten echter dat zij de kaart zelf gemaakt hadden en daar

waren we natuurlijk helemaal niet blij mee! Mijn favoriete groeven bleven de Zonneberg en Slavante en in Noord kwam ik ook regelmatig. Vanaf begin jaren zestig gingen we daarnaast ook Caestert en de beide groeven van Ternaaien “ontdekken”. Er bestonden daarvan nog geen kaarten en we zijn er dan ook heel vaak verdwaald; je kreeg zonder kaart gewoonweg geen goede voorstelling van hoe het daar precies in elkaar zit. Later verkenden we ook nog groeve De Keel. Andere groeven kenden we niet en we hadden ook meer dan genoeg aan de stelsels die we bezochten. We deden overigens nog geen onderzoek, het ging ons louter om het avontuur.

Rond mijn vijftiende jaar werd ik gids in de Zonneberg. Er was nog geen opleiding of gidsensyllabus, dus je leerde het verhaal van de rondleiding simpelweg door een paar maal met een oudere gids mee te lopen. Als loon kreeg je een klein deel van de toegangsprijs: een kwartje per volwassene en een dubbeltje per kind. Natuurlijk kreeg ik daarnaast ook veel fooi. Ik verdiende ooit vierhonderd gulden tijdens een vakantie en dat was toen een hele smak geld! Je moest wel altijd op vaste dagen gidsen en als het dan toevallig erg slecht weer was, kwam niemand naar de Zonneberg gelopen. Dan zat je daar dus voor nop te wachten en te kleumen....

Tussen eind zestiger jaren en eind tachtiger jaren kwam ik bijna niet in de berg, omdat ik het te druk had met mijn studie en de daaropvolgende banen. Na die lange periode van abstinentie begon ik weer steeds vaker de berg in te gaan, nu meestal 's avonds. Via de actiegroep “Redt de Sint-Pietersberg” vernam ik van de nog maar pas opgerichte SOK en ik werd meteen lid. Later maakte ik ook deel uit van de werkgroep Gronoma. De kennis van mijn mede-SOK-leden en van mijn maten van Gronoma vormden voor mij een onuitputtelijke inspiratiebron en het was ook altijd weer een groot genoegen met mensen op te trekken, die evenveel van het ondergrondse houden als ikzelf. Gaandeweg kreeg ik vooral interesse in oude opschriften en ik maakte o.a. kaarten van Caestert, de Ternaaiengroeven, Zonneberg en Noord, met daarop aangegeven wat er daar aan interessante opschriften, tekeningen, graffiti, etc. te zien is. Verder verzamelde ik alle groeveliteratuur die ik maar kon vinden.

Ik had nog een ander verzamelobject: In het begin liep ik in de berg met kaarsjes, maar al vrij gauw kocht ik een Tilly. Als gids gebruikte ik natuurlijk ook een vergasser. Mijn eerste carbidlamp kocht ik bij Ritzen-Bour en de carbid haalde ik altijd bij drogisterij Henfling. Ik raakte verslingerd aan carbidlampen, omdat ze zo'n mooi, geheimzinnig licht geven en veel minder lawaai maken dan vergassers. Daarbij zijn ze uiterst zuinig in het gebruik; je kunt uren op een brokje carbid lopen en water is ook geen probleem; je kunt desnoods in je lamp plassen! Eind jaren tachtig begon ik overal carbidlampen op te kopen en vanaf 1992 ging ik jaarlijks naar de grote lampenbeurs in Duitsland. Ik kocht zo zeer veel verschillende soorten op en probeerde de lampen ook zelf te repareren als ze stuk of incompleet waren. Ik heb al een flinke aanzet voor een boekje over carbidlampen, maar zal dat niet meer kunnen voltooiën. Hetzelfde geldt voor mijn materiaal over allerlei interessante oude opschriften; ik was al aan diverse artikelen begonnen, maar helaas....

Zoals jij ook al aangaf in je SOK-Silhouet, is er iets cruciaal veranderd in het verschijnsel

berglopen; de oudere berglopers konden als jongen zo de groeven inlopen, omdat de ingangen over het algemeen open stonden. Dan groei je heel anders op, dan dat je een keer de berg in “mag”, omdat je lid bent van onze studiegroep of zo. Oudere generaties berglopers zijn dus anders “gevormd” dan de berglopers van over pakweg zo’n tien, twintig jaar. Een groot deel van de nieuwe aanwas bestaat uit jonge gidsen, maar die komen niet vaak in andere groeven dan die waar ze werken. Wij konden vroeger bijvoorbeeld voor de afwisseling zelfs nog een keertje spontaan door de kazematten wandelen. Dat vonden we best leuk, maar door de systematische bouw toch minder interessant dan de mergelgroeven. Als je er een paar maal geweest bent, weet je immers hoe het daar in elkaar zit en valt er niets meer te ontdekken.

Over aanwas gesproken; van jongs af aan heb ik mijn kinderen al aan de berg laten wennen. Ze wilden er aanvankelijk niet in, maar ik vond uiteindelijk toch een manier om ze over de drempel te helpen. Ze waren dol op picknicken en ik heb ze dus op een zondag meegenomen naar de Dolekamers bij Gronsveld. Pas ter plekke maakte ik bekend dat de picknick in een groeve zou plaatsvinden. In het begin klampten ze zich nog angstvallig aan mijn jas vast, maar later begonnen ze zelf in zijgangen te schijnen met de lampen die ik voor hen had meegenomen. Toen we ergens rustig zaten te pauzeren, zei ik dat we zuinig op ons licht moesten zijn en dus onze lampen beter konden doven. Ze waren toen al zo aan de berg gewend, dat ze zich zelfs bij het sprankje licht van de gloeiende punt van mijn sigaar op hun gemak voelden. Later gingen ze overigens niet meer mee de berg in, want wat had jij gedaan als je vader had gezegd: “nu gaan we eens gezellig samen de Zonneberg in”? Dat wil je liever niet, want je wilt de berg zelf ontdekken. En dat kan nu dus bijna niet meer, omdat de meeste groeven afgesloten zijn.

Ik zal je nu een anekdote vertellen. We hadden pas de Caestertgroeve ontdekt en waren daar op drie muren gestuit. Die markeren de grens, maar dat wisten we toen nog niet. Als er een muur is, moet er aan de andere kant ook iets zijn. We gingen dus met een grote groep aan de slag om een doorgang in de muur te houwen en hanteerden om beurten de hamer en beitel. Het werk vorderde echter maar tergend langzaam; de stenen bleken vreselijk hard te zijn! Na uren geploeter, was er nog maar een heel klein gaatje gekapt en we besloten dus om het maar op te geven. Later ben ik de noordzijde van het gangenstelsel nauwkeurig gaan onderzoeken en ik ontdekte al vrij kort na de ingang, dat je ergens boven in een zijgang langs een aardpijp kunt kruipen en zo aan de achterkant van de muur kunt komen. Een half jaar later gingen we met dezelfde ploeg toch nog eens proberen om het gat zo groot te maken, dat men er doorheen zou kunnen kruipen. De hele groep wist echter nog niets van de route langs de aardpijp. Ik zonderde me vlak na de ingang af van het gezelschap en ging via de gangen achter de muur naar het gat, waar ze aan de andere zijde juist met wilden beginnen met hakken. Daar liet ik toen, tot opperste verbazing van de hele ploeg, een reep Côte d’or uit het gat vallen...

Nog een leuk verhaaltje: Toen er eenmaal plattegronden van Caestert waren, kwam men tot de ontdekking dat er nog een stuk gang bestond, dat niet te bereiken was. Er werd toen door de IBL of ZBL een fraai tunneltje daarheen gegraven. Ik dacht toen, dat als je meteen achter dat tunneltje rechts boven in de gang zou gaan graven, je weer op een stuk gave gang zou

stuiten. Samen met een vriend ging ik daar graven, maar na twee meter hadden we er al totaal geen zin meer in. Nu liepen er in die tijd (ja, toen ook al!) een paar hartstikke geschifte lui rond in Caestert en die hebben we met veel geheimzinnigheid onthuld dat er, na wat graafwerk, waarschijnlijk nog een stuk gang te ontdekken viel. Zogenaamd per ongeluk verklapten we toen ook nog ook de plek waar dat was. Binnen no time waren er daar wel twintig man aan het werk! Ze stuitten echter op de laag zilverzand, die zich boven de mergel bevindt, dus het was daar levensgevaarlijk geworden. Dat beseften zelfs die idioten en dus gaven ze het zoeken naar de gang maar op. Het grappige aan dit verhaal is, dat je in het bergloperswereldje maar een simpel geruchtje hoeft te verspreiden en dat er dan altijd wel een onbesuisde fanaticus is die er in trapt en er serieus werk van gaat maken....

Het berglopen heeft voor mij heel veel betekend. Ik vond het van jongs af aan een zeer avontuurlijke bezigheid en verder was je natuurlijk een toffe peer als je de weg goed kende en vriendjes een vriendinnetjes een mooie rondleiding kon geven. Ook ontdekte ik al vroeg dat de berg je veel rust kan geven, ik ging dan ook vaak vóór examens een uurtje in de berg zitten om te ontspannen. En als je als volwassene toch nog een beetje een klein jongetje bent gebleven, zoals volgens mij met de meeste berglopers het geval is, dan houd je die jeugdige behoefte aan avontuur. De berg is dan een prima plek om nog een beetje van dat avontuur te kunnen proeven. Ook heb je een soort gevoel dat je niets meer met de rest van de wereld te maken hebt als je een groeve betreedt; berglopers zijn vaak einzelgängers, toch? Daarom zag je mij ook bijna nooit tijdens die recreatieve avonden in de Zonneberg. Daar bleef ik liever weg, omdat er altijd veel te veel volk rondstruint. Ik moest de berg altijd als MIJN EIGEN WERELD kunnen ervaren...

Fons Leunissen

Tunnel Sint Pietersberg - Valkenburg: het vervolg

Dat de SOK-Info niet alleen door leden gewaardeerd en gelezen wordt blijkt wel uit bijgevoegd artikel uit De Limburger van 19-1-2008, editie regio Heuvelland. Hierin wordt verwezen naar het artikel van John Caris in de vorige SOK-info, waarin hij het mystieke bestaan van een onderaardse gang tussen Maastricht en Valkenburg met enkele eenvoudige berekeningen weerlegde en naar het land der fabelen verwijst. John wilde oorspronkelijk een ander artikel insturen, maar kreeg het niet op tijd klaar en bood de redactie het bewuste artikel aan met de woorden: "Ik weet niet of het wat is, kijk maar wat je ermee doet". Niemand kon vermoeden dat het artikel in de SOK-Info 128 de regionale pers zou halen.

Gang (1)

Mooie verhalen zou je niet moeten checken, zei onze oude meester altijd, want de feiten blijken vaak minder spannend te zijn dan ze vooraf lijken. De gidsen in de mergelgrotten weten daar alles van. Met hun ongebreidelde fantasie weten ze toeristen vaak vaak beter te amuseren dan met een zakelijke uitleg over het werkelijke leven van de blokbrekers, die in de grotten hard moesten zwoegen om hun dagelijks brood te verdienen.

Gang (2)

Een van die 'spannende' verhalen uit de grotten gaat over een geheime gang tussen

Valkenburg en Maastricht Gidsen vertellen keer op keer dat die gang nooit bestaan heeft, maar de toeristen weigeren dat gewoon te geloven. Het idee van een mysterieuze, ondergrondse verbinding tussen het kasteel van Valkenburg en de vestingstad Maastricht spreekt zo tot de verbeelding dat het in hun fantasie waar móét zijn.

Gang (3)

In 'SOK-info', het boeiende blad verenigingsblad van de studiegroep onderaardse kalksteengroeven, probeert John Caris die mythe voor eens en voor altijd naar het rijk de fabelen te verwijzen. De afstand Valkenburg - Maastricht is linea recta ruim 10 kilometer, constateert hij. Een blokbreker die gemiddeld één meter gang per dag maakt, wat op zichzelf al een aardige prestatie zou zijn, had liefst dertig jaar moeten ploeteren om die gang te maken. Dat lijkt onwaarschijnlijk. Waarbij Caris nog maar buiten beschouwing laat dat het technisch vrijwel onmogelijk is om met zo'n gang onder de Maas door te duiken.

Gang (4)

Caris' conclusie is duidelijk: zeker in het pre-industriële tijdperk waarin die mergelgangen ontstonden was de aanleg van zo'n gang "domweg onmogelijk". Nog los van de vraag waarom men destijds "in hemelsnaam een gang zou aanleggen tussen Valkenburg en Maastricht". constateert hij. Onze ongebreidelde fantasie zou ongetwijfeld heel wat redenen kunnen opsommen. Maar de nuchtere werkelijkheid zegt inderdaad: geen idee.

Column in de limburgse. Regio Heuvelland 19-1-2008.

De redactie van de SOK-info heeft uit betrouwbare bron mogen vernemen dat een gids in de Valkenburgse Catacomben het artikel ook heeft opgepikt en de argumenten van John heeft overgenomen.

De redactie

Uit de oude doos

De afbeelding hiernaast afgebeeld is van Peter Jennekens. De afbeelding komt uit een oud boekje over Zuid Limburg en Peter vraagt zich af waar deze foto is gemaakt. Wie het weet mag het zeggen. Reacties graag aan de redactie of direct naar Peter Jennekens.

Grotwoning tijdelijk bewoond.

Van 18 tot en met 21 oktober 2007 was de voormalige grotwoning van Greetje Blanckers in de helling van de Sint-Pietersberg heringericht en opengesteld voor bezoekers. Dit werd mogelijk gemaakt door de Vereniging Natuurmonumenten, de huidige eigenaar van de woning. We zijn hun hiervoor namens veel bezoekers zeer dankbaar. Martha van de Ven vertegenwoordigde het Educatieve project van Natuurmonumenten en

ondergetekende de Stichting Oud Sint-Pieter. Voordat alle vergunningen tot openstellen werden verleend had Wiel Miseré de zaak geïnspecteerd. Blokbreker Peter Kleinen stootte enkele loszittende schollen af en mensen van het IKL haalden een container puin en rommel uit de oude grotwoning. De herinrichting met spullen uit Matti's kringloop en privé verzamelingen kon beginnen. De sfeer werd authentieker met ieder voorwerp dat naar binnen werd gedragen. Langzaam maar zeker zag ik mijn droom waar gemaakt worden. Mijn hartelijke dank daarvoor aan iedereen. Speciaal Martha.

Er was veel publiciteit geweest en we verwachtten nogal wat bezoekers. Dat het er tussen de twaalf en vijftienhonderd zouden worden hadden we nooit durven te denken! Het was de bedoeling dat Martha en ik elkaar zouden afwisselen als Greetje. Daar kregen we de kans helemaal niet voor en we wilden trouwens iedere minuut intens blijven genieten van dit unieke gebeuren.'s Nachts werd in de grotwoning gewaakt door leden van het 'Ingele' gilde. Ik denk dat zij eveneens een artikel zouden kunnen schrijven over de leuke ervaringen die zij hebben opgedaan.

Rob, de achterneef van Greetje, die veertien jaar bij haar inwoonde, kwam iedere dag op bezoek en vertelde verhalen. Hij genoot van de belangstelling die zijn unieke tante Greet nog steeds heeft. Nog nooit zijn zoveel oudere Sint-Pieteraren op de been geweest om een bezoek te brengen aan een evenement. Lachend kwamen ze binnen, genoten van de sfeer en begonnen te vertellen. Ieder had zijn eigen herinnering, zijn eigen verhaal. Mevrouw Ceulen, die ruim 90 jaar is, omhelsde ons en speelde het toneelstuk mee. *'Greetje, dat ik jou nog een keer in mijn leven mag ontmoeten'* zei ze bij haar binnenkomst! Schitterend.

We waren zó goed voorbereid dat we bijna niet te onderscheiden waren van de echte grotbewoonster. We vertelden haar verhalen in de ik-vorm en zetten daarmee vreemde

Miets Morreau-Magnee
in de rol van Greetje..

bezoekers op het verkeerde been. Pas als we vertelden dat we geboren waren op 13 november 1887 begrepen ze dat hier toneel werd gespeeld. Er waren weinig vragen waar geen antwoord op was en we leerden snel bij natuurlijk.

Sint-Pieterbaren, die als kind bij Greetje op bezoek waren geweest, wilden allemaal kijken achter de kast die de woning in tweeën verdeelde. Bij Greetje was dat verboden, **daar** was haar privé terrein. Wij hadden daar niets staan en bezoekers mochten er niet komen in verband met de eventuele aanwezigheid van een vleermuis. Wat een plezier als we volwassenen een boterham *mèt sjoep* aanboden of *e buneke*, precies zoals Greetje dat vroeger ook deed. Na enkele uren waren we helemaal thuis in onze rol en werden de verhalen ludieker. Sommige bezoekers zaten met tranen in de ogen stil rond te kijken. '*Hier ben ik weer even 9 jaar*' merkte iemand op.

Buurvrouw José Willems bracht manden met groenten en bloemen. Zó hoorde het te zijn bij Greetje. Bewoners van de Ursulinenweg kwamen met vlaai of ander lekkers en zij verleenden hand- en spandiensten. De meesten hebben Greetje nooit gekend, de verhalen des te beter. Greetje had ooit van buurman Jorissen een pathfoon gekregen met één plaat erbij; 'O juffrouw Donselaar wat staan je benen raar'. Het lukte Paul van het 'Ingele' gilde om die plaat op internet uit te halen! Enfin, kijk en luister maar op onze site.

Te Koop Gevraagd:

Henri Ceha is op zoek naar de volgende boeken:

1) "Natuurlijke Historie van den St.Pietersberg" van "Faujas de St.Fond" Heruitgave 1981, Boumans Kerris, Bochoz.

2) "Onderaardse Reis, of beschrijving van Het Plateau van St.Pieter bij Maastricht en zijn uitgestrekte onderaardse gangen" door Kolonel Bory de Saint-Vincent. Vertaling F.H.Brouner .1995 Mestreech.

3) "De Limburgse Mergelgroeven" door Ed Steenhagen

4) "Mergel Gebroken " Luck Walschot ISBN 90-90154-14-0

5) "Krijt van Zuid Limburg" TNO Delft-Utrecht 2000, ISBN 90-6743-710-7

Gaarne prijsopgave aan : Henri Ceha 023-5281558 (soms 045-5243349)

email : ceha@tiscali.nl

"Wie help mij met het maken van mijn spreekbeurt?"

Een heel bekende vraag, vele SOK-leden krijgen deze vraag regelmatig. Meestal van een kind van rond de 10 jaar, die in de vakantie naar de grotten van Valkenburg geweest is en daar in zijn klas iets over wil vertellen. Ook het bestuur van de Van Schaikstichting en de SOK moeten meerdere vergelijkbare mailtjes beantwoorden.

Maar waar ga je dan beginnen? Er is zoveel te vertellen. De websites van de Van Schaikstichting en van de SOK zijn perfect maar niet geschikt voor een kind van 10 jaar die een spreekbeurt over vleermuizen of mergelgrotten wil houden. De vele andere websites zijn vaak via omwegen te vinden.

En als we dan bekijken welke vragen gesteld worden, het zijn eigenlijk altijd dezelfde vragen. Hoeveel kilometer gang? Kun je verdwalen? Hou oud? welke gereedschappen? etc., etc. De SOK-leden die ook toeristische rondleidingen verzorgen kennen deze vragen allemaal.

Daarom is sinds een tijdje de website www.mergel.nl (ook via www.mergelgrot.nl en www.kalksteengroeve.nl te bereiken) in de lucht. Deze website is gezamenlijk door de Van Schaikstichting en de SOK opgezet juist om de vraag uit de titel van dit stukje te beantwoorden. De website is heel simpel: een pagina met allemaal vragen en als je op die vraag klikt, krijg je het antwoord met wat tekst en wat foto's. En voor degene die meer wil weten, kan via links ook verder zoeken. Heel simpel.

Sindsdien verwijzen wij bij "De Vraag" door naar deze website. Blijkbaar werkt het want de mensen komen niet met vervolgvragen, hooguit met een bedankje dat ze het gevonden hebben wat ze zochten.

Als je gaat kijken op deze website, zie je dat het aantal vragen en antwoorden beperkt is. Er zijn nog heel wat meer vragen en sommige antwoorden kunnen uitgebreider. Hiervoor vraag ik de hulp van de SOK-leden. Wie neemt het op zich om een vraag uit te werken? Je mag de vraag zelf bedenken en het antwoord met enkele foto's erbij maken. Niet moeilijk maken, de doelgroep is kinderen tussen 8 en 16 jaar (net voor ze SOK-lid mogen worden). Hou het bij een A4-tje en enkele foto's.

Stuur je vraag met bijbehorend antwoord op naar Joep Orbons zodat deze website uitgebreid kan worden. Dit kan op papier of per e-mail. Ook als je nog links kent die met de mergelgroeven te maken hebben, stuur die op, dan plaatsen we die er bij.

Joep Orbons
043-3618793
j.orbons@xs4all.nl

Voortzetting dagbouw Sint Pietersberg

Eind december vorig jaar ontving de provincie Limburg de STARTNOTITIE KALKSTEENWINNING ENCI TOT 2020. Daarin geeft de ENCI aan de Sint Pietersberg verder te willen ontgronden dan mogelijk is binnen huidige vergunning. De huidige vergunning gaat ervan uit dat ontgroning in 2009stopt. In de startnotitie uit de ENCI het voornemen om de ontgroning te continueren tot 2020. De basis voor de startnotitie (vergunningsaanvraag) is de huidige vergunning. Deze vergunning kent een looptijd tot 2010. Op dat moment is naar verwachting de vergunde hoeveelheid nog lang niet gewonnen. De ENCI wil dus de winning van kalksteen voortzetten na 2009 en zal daarom een nieuwe ontgrondings- en grondwaterwetvergunning aanvragen. Dit artikel gaat over de voor de SOK relevante aspecten van deze vergunningsaanvragen.

De kernpunten van de aanvragen zullen zijn:

1. Binnen de huidige concessiegrenzen.
2. Maximaal 5 m + NAP winnen.
3. Het behoud van D'n Observant.
4. Kalksteenwinning tot 2020.
5. Afwerkingsplan volgens principe Verborgten Valleien.

Het is voor zover we nu uit de beschikbare documentatie en gesprekken kunnen opmaken niet de bedoeling van de ENCI dat de onderaardse gangenstelsels van de Sint Pietersberg direct of rechtstreeks door de ontgronding zullen worden geraakt. Dat wil zeggen, er zullen zoals het er nu naar uitziet geen gangen worden afgegraven.

Dat wil niet zeggen dat er niet naar indirecte gevolgen voor de onderaardse groeven gekeken zal (moeten) worden gekeken in de milieu-effectrapportage (MER). Dat erkent de ENCI zelf ook in haar startnotitie. Ze geeft daarbij zelf een aantal suggesties op welke (voor de SOK mogelijk relevante) aspectgebieden nader onderzoek zou moeten plaats vinden. Op die indirecte gevolgen voor de onderaardse gangenstelsels zal naar verwachting dus een klein deel van de MER betrekking gaan hebben. Zo'n MER is overigens nodig omdat het hier gaat om een ontgronding van méér dan 25 Hectare. Het hele proces van zienswijzen, inspraak, vragen en onderzoek zal door de provincie (afdeling subsidies en vergunningen) worden geregisseerd. De ENCI zelf is de opdrachtgever voor, uitvoerder van een dergelijke Milieu Effect Rapportage (Deze zal waarschijnlijk feitelijk door adviesbureau Arcadis worden uitgevoerd). Er worden in de MER verschillende alternatieven vergeleken. Die alternatieven worden beoordeeld op de consequenties op verschillende aspectgebieden. Wat er precies onderzocht gaat worden en hoe, kan door belanghebbenden en deskundigen in visies vooraf worden voorgesteld. Uiteindelijk zal mede op grond van die MER-rapportage het provinciebestuur een afweging maken en tot een besluit komen over de vergunningsaanvraag.

Een aantal (zeker drie) van die aspect- onderzoeksgebieden zijn naar onze mening voor de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven interessant. De onderzoeksgebieden die zullen worden onderzocht per variant zijn:

- o (A) Geohydrologie en water
- o (B) Natuur.
- o (C1) Landschap en (C2) cultuurhistorie.
- o (D) Archeologie.
- o (E) Ruimtelijke omgeving (geluid, trillingen en stof).

(B) Natuur; bedreigde soorten

“Aandachtspunten bij indirecte beïnvloeding zijn verstoring van dieren in, en in de omgeving, van de groeve; verstoren van overwinterende vleermuizen in de grotten rond de groeve en mogelijke verdroging van de wanden van de groeve.

De ENCI-groeve ligt in de directe omgeving het Habitatrictlijngebied Sint-Pietersberg en Jekerdal. Ook op Belgisch grondgebied -zowel in Vlaanderen als in Wallonië zijn een aantal gebieden aangemeld als Habitatrictlijngebied. Het Nederlandse Habitatrictlijngebied vormt één geheel met de noordelijke delen van de Belgische gebieden Plateau van Caestert en Montagne Saint-Pierre. In het kader van de effectbeoordeling zijn vooral de overwinterings-verblijven van een aantal vleermuissoorten dicht bij de Nederlands-Belgische grens, relevant.”

(C2) Cultuurhistorische kenmerken

“De kalksteengrotten in de Sint Pietersberg vertegenwoordigen een grote cultuurhistorische waarde. Al in de Romeinse tijd werd op kleine schaal in schachten losse kalksteen gewonnen dat diende als meststof en grondstof voor wegen. Hier zijn geen sporen meer van

teruggevonden. Het huidige gangenstelsel onder de Sint Pietersberg is ontstaan in de Middeleeuwen door het winnen van kalksteenblokken voor huizenbouw. De eerste schriftelijke bewijzen dateren uit het begin van de 15e eeuw. De Prins-bisschop van Luik (1417-1455) doet echter al een beroep op de Paters Observanten om de winning ter hand te nemen. In de 12e eeuw was het gebied reeds in handen van Luik. De kalksteenwinning moet dus al eerder gestart zijn, zoals in het zuidelijk gelegen gangenstelsel Caestert (start 13e eeuw en hoogtepunt 15e eeuw). In de 17e en 18e eeuw bereikte de kalksteenwinning in de Sint Pietersberg het hoogtepunt. Rond 1900 stopt het blokbreken. De huidige dagbouwgroeve van ENCI is gestart in 1926. Momenteel is buiten het concessiegebied nog 23 ha aan kalksteengangen over met een totale lengte van 60 km aan onderaardse gangen. In de overgebleven gangen zijn allerlei menselijke sporen terug te vinden, zoals kapsporen, inscripties en tekeningen. Deze gaan zelfs terug tot 1548. Ook op het gebied van cultuurhistorische waarden zal gekeken worden naar de effecten van het doorgaan met winning van kalksteen uit de groeve. Hierbij zal met name aandacht worden geschonken aan het risico op verzakken/instorten van bestaande gangenstelsels in de Sint Pietersberg en het Plateau van Caestert.

In het MER wordt onderzocht of sprake is van:

- Aantasting landschappelijke waarden.
- Aantasting cultuurhistorische waarden.

(D) Archeologie en paleontologie

Er zal onderzocht worden of het langer ontginnen effecten heeft op de (ter plekke) nabijgelegen onderaardse gangenstelsel (Groeve De Scharck en Oude en Nieuwe Maarendalgroeve).

Samengevat

De ENCI start een nieuwe vergunningsaanvraag voor verdere ontgroning van de Sint Pietersberg. Er is voor zover onze kennis nu reikt geen sprake van de afgraving van de (resterende) gangenstelsels of d'n Observant. De ENCI zal een MER laten opstellen welke dient als basis voor de besluitvorming door de provincie. Een aantal te onderzoeken aspecten hebben betrekking op het werkterrein van de SOK en het Instituut Europa Subterranea. Participatie in de deze onderzoeken, het zij in de uitvoering of in review is wellicht te overwegen. Het is zeer waarschijnlijk dat de resultaten van deze onderzoeken zullen bijdragen aan kennis over de onderaardse kalksteengroeven.

wie meer informatie wil kan dit vinden bij <http://www.limburg/vergunningen>
of J.R. (John) van Schaik

J.R.van.Schaik@planet.nl
(Instituut Europa Subterranea)

Leven ondergronds.

Met regelmaat vragen mensen waarom we elke keer die ondergrond intrekken? Je ziet een bepaalde vinger denkbeeldig naar een bekend punt van het voorhoofd gaan en dan denk je, ga nu eens mee, dan snap je het misschien. Nee, je vraagt ze zelfs en soms gaan ze mee en dan hoor je “indrukwekkend” en krijg je vragen over hoe je ondergronds de weg geleerd hebt en of het hier gevaarlijk is, enfin, het bekende repertorium. Wat hebben ze gezien? Opschriften (vluchtig), wat tekeningen en soms kathedraalachtige gangen en enkele kruip- en sluipdoorgangetjes. Het virus om terug te gaan is blijkbaar immuun!

Wat brengt ons iedere keer terug in de ondergrond? De vraag is relatief complex, maar er zijn antwoorden, die het twee maal per week afdalen in de ondergrond van de kalksteengroeves mogelijk kunnen verklaren.

We zijn elke keer opnieuw nieuwsgierig naar wat we gemist hebben. Wat is nog niet verklaard?. Hoe en waarom is er op een bepaalde plaats gestopt met blokkreken? Wie is de maker van het opschrift en waarom schrijft iemand zo'n verhaal, waarom is dat opschrift / inkrassing ons niet eerder opgevallen, enzovoort.

Elke afdaling, in de ons bekende groeves, blijft steeds weer een avontuurtje. Zoals de keer dat we in de groeve Ternaaien beneden koffiepauze hielden en aan het filosoferen waren over de “Mammelukken”, toen er plots een muis of rat verscheen met hoge interesse in mijn rugzak. Het beestje was absoluut niet echt bang, want het scheelde weinig of hij was de rugzak ingekropen. Spijt dat ik toen niet mijn fototoestel bij me had, wat ik bijna altijd als standaard uitrusting bij me draag. Een moment, dat je verbonden bent met de levende natuur.

Maar ook de vondst van twee schedeltjes, die we ter determinatie in een brillenkoker en tissues opgeborgen aangeboden hebben aan het Natuurhistorisch Museum Maastricht. We wachten nog op antwoord en daarom daarover een andere keer meer als we een uitsluitsel hebben ontvangen.

Maar ook laatst waren we aan het struinen in Caestert en kwamen er een plantje tegen wat op de bijgaande foto staat in de “Kapellen groeve”. Het was uitgegroeid tot bijna 20 cm. En de blaadjes waren echt groen. Velen zullen dit fenomeen mogelijk gezien hebben, maar voor ons was het de eerste keer. Was dit het werk van een knaagdier, dat een zaadje uit zijn mondzak verloren had of had dit een van onze mede bergwandelaars in zijn zoolprofiel achtergelaten?

Het antwoord zullen we nooit weten, maar voor mij en Huub is het een van de drijfveren om telkens weer opnieuw kritisch rond te lopen.

Deze ervaringen maken bezoeken aan en het onderzoek naar wat er ondergronds is een uitiem genoeg. Wij hopen dat dit nog mogelijk blijft voor vele jaren. Tot een volgende keer.

René Peels & Huub Ritzen.

Knabbenhoup nr 8. Vlak na de oorlog

Bij het doorbladeren van wat oude kranten uit mijn bescheiden knipselarchief vond ik enkele kranten, uitgegeven in september 1944, met daarin kleine artikeltjes over de grotten van Kanne, de Sint Pietersberg en Valkenburg. Die kranten zelf kennen ook hun geschiedenis, want tijdens de oorlog was de in Maastricht uitgegeven krant de Limburger Koerier nogal pro-Duits en hield met de bevrijding van Maastricht op 14 september 1944 op te bestaan. Van 15 tot en met 23 september verschenen de Mededelingen van de Nederlandschen Orde-Dienst. Op 25 september nam het Dagblad Veritas de fakkel over, waarna in 1945 de Gazet van Limburg uit kwam.

Men moet zich van deze “dagbladen” niet veel voorstellen, het waren soms maar twee velletjes flinterdun papier van zeer slechte kwaliteit. In die tijd was immers aan alles een gebrek.

Mededelingen van de Nederlandschen Orde-Dienst.
Redactie en Administratie: Wolfstraat 17, Maastricht
Vrijdag, 22 September 1944.

Geen Sint Pietersbergtrips!

Voor zeer veel Maastrichtenaren hebben de ondergrondse gangen van den St. Pietersberg waarlijk geen geheimen. Dat er gangen bestaan, via welke men namelijk gemakkelijk van Maastricht uit onder den grond Belgisch grondgebied kan bereiken, is vrijwel algemeen bekend. Deze gangen hebben aan de smokkelaars reeds vele jaren lang belangrijke diensten bewezen en gedurende de bezetting heeft deze verbinding met België meer dan eens assistentie verleend bij de gebeurtenissen, die den bezetter verre van aangenaam waren.

Enkele Maastrichtenaren, die nu, nu wij onze vrijheid herkregen, voor de aardigheid weer eens ondergronds naar België kropen, hebben echter moeten ondervinden, dat dit onder de huidige omstandigheden een uiterst riskante en af te keuren onderneming is. Bij hun aankomst in België werden zij namelijk onmiddellijk gearresteerd. Daar zij zich via clandestiene wegen Belgisch grondgebied hadden binnengesmokkeld, werden zij uiteraard verdacht van allerlei nare dingen. Deze Maastrichtenaren zijn er in geslaagd hun onschuld te bewijzen en konden naar Nederland terugkeeren. Men zij echter voor dergelijke trips, - welke onschuldige bedoelingen zij ook mochten hebben – ernstig gewaarschuwd, in eigen belang.

Dagblad Veritas

Dinsdag, 26 September 1944

Bezoeken St. Pietersberg.

Van overheidswege wordt medegedeeld dat het bezoeken van het gedeelte van het St. Pietersberg-gangenstelsel, dat onder toezicht is geplaatst van het Rijksbureau voor de Monumentenzorg, niet meer zal worden toegelaten. Militaire zoowel als burgers zullen zich dienen te onthouden van het doen van pogingen, toegelaten te worden.

Dagblad Veritas

Zaterdag, 30 September 1944

De grotten van Valkenburg en Canne.

Naar het “Belang van Limburg” te Hasselt meldt, staat het thans vast, dat de Duitschers van plan waren, in de fabrieken welke zij bezig waren in te richten in de grotten van Valkenburg en Canne (België) vliegende bommen te vervaardigen.

Jacques Maes

Meet the underground press

“**Als de natuur ondergronds gaat**” (*Navenant, november 2007*): de schrijfster brengt een bezoek aan **de COOLEN** in Val-Meer en laat zich rondleiden door **Johan JANSSEN**, die alles afweet van de geschiedenis en de culturele rijkdom van de groeve en er voluit over verteld. De charmante bezoeker weet na enige tijd de weg niet meer in de doolhof. “Hier vinden ze ons nooit, he?” merkt haar gids vrolijk op. Is dat een bedreiging of een belofte, Johan?

“**Site rond monument Roosburg wordt gerenoveerd**” (*Het Belang van Limburg van 21 november 2007*): naar aanleiding van de herdenking van de ramp van de **ROOSBURG**, in 2008 vijftig jaar geleden, zal de gemeente de site met het monument renoveren. Verder zal er een herdenkingsbrochure worden gemaakt, is er een optocht naar het monument gepland, evenals een fototentoonstelling en een receptie.

“**Waaals gewest zou hoeve Caestert willen slopen**” (*HBvL van 18 december 2008*) en “**Dinsdag**” (*Dagblad de Limburger van 21 december 2007*): in de kranten verschijnt het alarmerend bericht, dat de hoeve **Caestert** op de nominatie staat om gesloopt te worden. Dat weet althans Vlaams parlements lid en schepen van Riemst, **Jan PEUMANS**, die zegt het uit welingelichte kringen vernomen te hebben. Hij eist zo spoedig mogelijk een overleg tussen de Waalse en Vlaamse overheden.

“**Grottenaquarium is evenementen op Cauberg beu**” (*DdL van 18 december 2007*): we horen of lezen er maar zelden over, maar nu is eindelijk het **GROTTEN-AQUARIUM** ook eens in het nieuws. De familie **MAENEN** heeft als eigenaar van deze attractie de Raad van State gevraagd om paal en perk te stellen aan (vooral) de vele wielerveders, waarbij steeds de Cauberg wordt afgesloten en hun bedrijf dan niet meer voor bezoekers bereikbaar is.

“**Vergeefs protest tegen afsluiten Cauberg**” (*DdL van 1 februari 2008*): het protest bij de Raad van State door de familie **Maenen** van het **GROTTENAQUARIUM** is tevergeefs geweest. De Raad oordeelde dat de gemeente een grote mate van beoordelingsvrijheid heeft bij het treffen van verkeersmaatregelen en dat bij grote evenementen als de Tour de France het individuele belang ondergeschikt is aan het algemeen belang.

“**Wijziging Mijnbouwwet maakt vleermuisonderzoek onmogelijk**” (*Limburgs Landschap, winter 2007*): de provincie wil pas het groevebeheer overnemen als ook de vergunningen voor toegankelijkheid goed geregeld zijn. Tot die tijd zijn alle vergunningen

vervallen en is de toegang tot de meeste groeven verboden. Dus ook voor de vleermuistellers.

“Oranjegalerij een eeuw oud” (*Heuvelland Aktueel van 19 december 2007*) en **“Scala”** (*DdL van 20 december 2007*): de medaillons van het Huis van Oranje zijn begin van de vorige eeuw in de **GEULHEMERGROEVE** door kunstenaars aangebracht. Zo'n dertig jaar geleden werd het geheel door vrijwilligers verplaatst naar de huidige locatie.

“Foto Album Maastricht” (*De Ster van 21 december 2007*): een oud-majoor en amateurfotograaf van het Amerikaanse leger in de WOII keerde terug naar Maastricht met oude foto's "van toen". In het artikel wordt ook gewag gemaakt van de herdenkingsplaquette in de groeve **de SCHARK** langs de mergelweg, die herinnert aan de kerstnacht van 1944 met Amerikaanse soldaten.

“Craandijk achterna. Handtekening” (*DdL van 22 december 2007*): de columnist in de krant vraagt zich af of dominee Craandijk in de jaren '80 van de 19^e eeuw nou wel of niet ondergronds gegaan is in de grotten van de **Sint PIETERSBERG**. Een grottenloper had hem de vondst van de handtekening van Craandijk gemeld. Achteraf blijkt dat het bezoek toch heeft plaatsgevonden.

“Voor en na de klap” (*De Volkskrant van 22 december 2007*): als Nederland een ondergrens heeft, dan is het wel in de **GEULHEMERGROEVE**, waar een decimeterdik fossiel kleilaagje de beroemde KT-grens markeert. Het in 1990 ontdekt laagje markeert het einde van het Krijttijdperk (na de inslag van een enorme meteoriet) en het begin van het Tertiair (en **niet** het Trias, zoals de krant schrijft).

“Records voor kerstmarkten” (*DdL van 27 december 2007*): in de voorbije weken hebben maar liefst 140.000 bezoekers de kassa gepasseerd van de kerstmarkt in de **GEMEENTEGROT**, 20.00 meer dan het vorig jaar. Ook de **FLUWEELENGROT** behaalde met 128.000 bezoekers een nieuw record.

“Ondergronds kerkenpad” en **“Bezoek aan grotkapellen”** (*DdL van 20 en 28 december 2007*) en diverse andere kranten of weekbladen: in het weekend van 4 tot en met 6 januari kunnen weer de diverse ondergrondse kapellen en schuilkerken in Valkenburg en Maastricht bezocht worden. Voor een passe-partout van € 12,50 of een los kaartje van € 5,00 kan men gebruik maken van het zogenaamd **Ondergronds Kerkenpad**. De kapellen zijn te bezichtigen in de **ZONNEBERG, CAVERNE GEULHEM, GEULHEMERGROEVE, SIBBERGROEVE, KATAKOMBEN, FLUWEELENGROT** en **GEMEENTEGROT**.

“Eindelijk rustig kijken naar het wintersprookje” (*DdL van 29 december 2007*): de kerstmarkt is weg. Maar de magie blijft: in de **FLUWEELENGROT** kunnen kinderen nog genieten van het wintersprookje, want dat is wegens groot succes verlengd, zodat de kids in alle rust kunnen gaan kijken.

“Het Pieterpad, te leuk om te wandelen?” (*Bols Corenwyn Courant*, # 12, najaar 2007); de redactie probeert het Pieterpad van Maastricht naar de Waddenkust te wandelen en bezoekt op de eerste etappen de **ZONNEBERG**, waar natuurlijk de rond 1900 gemaakt reclame van **Bols** onder de loep wordt genomen. De wervende tekst is niet in houtschool uitgevoerd, maar met behulp van een mengsel van “kolengrijs” en water. Waarschijnlijk wordt hiermee kolengruis bedoeld.

“Het ondergrondse Roomse leven” (*Ddl van 7 januari 2007*): op zeven plaatsen stonden gidsen klaar om bezoekers van “het verborgen geloof” de weg naar de ondergrondse kapellen en schuilkerken te wijzen. Volgens een van de gidsen in de **GEMEENTEGROT** waren de ondergedoken priesters toen allemaal te herkennen aan een kale plek op het achterhoofd. Ze stootten dat aan de lage plafonds van de groeven.....

“Zotheid in de duisternis” (*De Telegraaf van 11 januari 2008*): de bekende tentoonstelling over de oude tekeningen in de groeve **CAESTERT** en het onderzoek ernaar heeft na Maastricht, Lanaye, Kanne en Thorn nu het Limburg Museum in Venlo aangedaan. Voor de liefhebbers, die er maar geen genoeg van kunnen krijgen: de tentoonstelling is nog tot 16 maart te zien. Maar niet op de maandagen en niet met carnaval. Dan is er zotheid genoeg, dachten we zo...

“Gang” (*DdL -Editie Heuvelland- van 19 januari 2008*): de grottengidsen vertellen hun gasten graag spannende verhalen en een daarvan gaat natuurlijk over de beroemde ondergrondse verbinding tussen Valkenburg en Maastricht. De krant verhaalt van de **“SOK-info, het boeiende verenigingsblad van de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven, waarin John CARIS die mythe voor eens en altijd naar het rijk der fabelen probeert te verwijzen”**. De krant gaat dieper in op zijn argumenten en vindt zijn conclusies meer dan duidelijk. **John** zal terecht trots zijn op deze recensie, maar volgens sommigen schijnt de redactie van SOK-info ook te glimmen.....

“Opgravingen na 30 jaar op plateau Caestert” (*Het Belang van Limburg van 28 januari 2008*): niet écht ondergronds, maar voor de liefhebbers van **Caestert** en haar geschiedenis is het misschien van belang te weten dat een eerdere, maar nooit voltooide opgraving (1973) naar een Romeins legerkamp voortgezet zal worden.

“De gouden berg” (*National Geographic van februari 2008*): het blad zegt het voortreffelijk in zijn openingszin: “De zucht naar bouwsteen schiep zowel een uniek onderaards groevelandschap als een groot gapend gat in de Sint Pietersberg.” Aan het woord komen de directeur van de ENCI, **Frans ERENS** en de cultuur- en mentaliteitshistoricus **Jacquo SILVERTANT**, die samen met **John van SCHAİK** de volstrekt tegenovergestelde belangen van de mergel, het landschap en de waarden verdedigen. Het blad tekent uiteraard ook voor prachtige foto's.

“De moeizame status van de Sint Pietersberg” (*Ddl van 31 januari en 1 februari 2008*): **Jacquo SILVERTANT** en **John van SCHAİK** bepleiten in *National Geographic* voor de plaatsing van de **Sint PIETERSBERG** op de Werelderfgoedlijst van de Unesco.

Maar dat is geen sinecure. Diverse deskundigen op dat gebied geven hun mening. Daarbij staat niet het belang van de groeve(n) voorop, maar de kans haar een plaatsje op die begeerde lijst te krijgen. Het zal een kwestie van lange adem worden, daar is iedereen het over eens.

Met dank aan de trouwe correspondenten Nini van Bergen, Henk Blaauw, Henri Ceha, Philippe Duchateau, Johan Janssen, Jacques Maes, Gilberte Nicolaes, Jacquo Silvertant en Herman de Swart.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@skynet.be.

Schenkeningen aan het documentatie centrum:

Voor het Sok-doc heb ik buiten de loep en een stuk stamboom van fam. v, Schaik, het tijdschrift "Savoir Vivre aux Chateaux" (najaar 2007) gekregen van Henk Ramakers, met daarin op blz. 26 het artikel "Ziet u ze vliegen?", met als trefwoord: vleermuizen en de Apostelgroeve.

Peter Jennekens

Niet vergeten!
Vrijdag 14 maart 2008
Iedenavond in het
Natuurhistorisch Museum Maastricht
Aanvang 19.30 uur!

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direkt melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Olav Hensing, Technische Commissie: 06 - 557 78 846.

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

De Sint-Pietersberg:

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Pim Houben	00-3212 21 21 3342
Flesschenberg	Jan Laumen	043-364 18 03
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-601 24 16
Heerderberg (niet toegankelijk)	Henk Ramakers	043-407 19 64
Heideberggroeve	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbenbergske	Marc Koch	046-486 22 01
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Groeve Eys	Ger Wishaupt	046-475 13 99
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	00-3243 81 13 73
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	Peter Jennekens	043-364 84 89
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichhouder van de beide groeven is Harm Hovens, telefoon: 06-558 25 192.

De SOK-Info

is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.